

Om fruktträdsplantering.

Tamm, [Claes] Oscar [Sebastian]

12 H Br.

National Library
of Sweden

Ebon
Fruktg.
Fruktg.

Om fruktträdsplantering.

Af

Oscar Tamm.

De unga trädens utplantering i trädgården är ett af de mest måktpåliggande arbeten, som förekomma vid fruktodling på kalljord, och det sätt, hvarpå denna vigtiga förrättning utföres, blir vanligen grundläggande för trädets hela framtida utveckling. När ett träd planteras, befinner det sig merendels i ett mer eller mindre försvagadt tillstånd, en naturlig följd af den längre eller kortare tid, detsamma befunnit sig i översamhet ofvan jord, och af den mer eller mindre våldsamma stympning, som rötterna undergått vid upptagningen ur trädskolan. Det är följaktligen dess första uppgift efter planteringen att så raskt som möjligt hämta nya krafter och utbilda ett nytt rotsystem, lämpadt efter jordmån och förhållanden i öfrigt på den nya platsen, och det beror hufvudsakligen på de omständigheter, hvarunder trädet då sättes i tillfälle att utveckla sin livsverksamhet, hurudant resultatet af detta arbete kommer att blifva. Men, har redan vid planteringen genom vårdslöshet eller oriktigt tillvägagående grund ytterligare blifvit lagd till svaghet och sjukdom, kunna de ödesdigra följderna deraf svårigen förekommas, äfven om en aldrig så omsorgsfull behandling och vård sedermera kommer trädet till godo, och säkert är, att tusentals träd gått förlorade och oberäkneliga förluster tillskyndats vårt lands fruktodlare just af sådan anledning, d. v. s. på grund af felaktigheter begångna vid planteringen.

Det är en gemensam erfarenhet, man vunnit mångenstädes i skiljda delar af landet, att, under det äldre fruktträd i våra trädgårdar stå sig jemförelsevis bra och bära tillfredsställande skördar år efter år, till dess de slutligen falla för stormar eller på annat sätt duka under på grund

af ålder, de yngre fruktträds-generationerna sakna förmåga att utveckla sig med samma kraft. I stället för att växa till så, som man vid planteringen väntat och hoppats, föra de ett tynande lif och angripas vid tidig ålder af sjukdomar, som inom ett fåtal år hafva deras undergång till följd. Anledningarna till att fruktträdsplanteringar på sådant sätt förolyckas kunna visserligen vara af många olika slag, såsom ogynsamma naturförhållanden, ett olämpligt val af fruktsorter m. m., men hufvudsaken torde dock vara densamma och är utan tvifvel att söka i ett fel, som i våra tider temligen allmänt begås vid sjelfva planteringen, och som består deruti, att, utan hänsyn till de olika kraf, som betingas af vexlande terrängförhållanden, träden, både der det passar och der det icke passar, sättas i gropar, som i de flesta fall göras mycket för djupa.

Att göra planteringsgroparne vida är alltid fördelaktigt, ju vidare desto bättre, men att gå på djupet med dem kan lätt medföra stora olägenheter. Består t. ex. det under matjorden varande jordlagret af stenig, hård, för rötterna svår- eller ogenomtränglig alf, och man i sådan mark, såsom nog ofta sker, planterar träd i gropar med ett djup, som i väsentlig mån öfverstiger matjordslagrets, blir följd den, att trädrötterna af den näringsrika planteringsjorden lockas ned mot gropens botten och der grenar ut sig i den lösa och luckra jordmassan. Sedan den i gropen befintliga planteringsjorden sålunda blifvit genomväfd och dess förråd af växtnäring uttömdt af rötterna, blifva dessa hänvisade till att tränga vidare för att uppsöka nya näringskällor. Dervid stöta de på alla håll emot den hårda alfven och komma ej ur fläcken, med den påföljd, att trädet stannar i växten och till slut dukar under, om det ej i tid mäktar utveckla ett nytt rotsystem i det omkring gropens öfre del befintliga matjordslagret, och äfven i det fall att detta lyckas, råkar trädet under längre tid i ett tillstånd af svaghet, som gör att det får svårt att freda sig mot parasiter, sjukdomar och insekter.

Djupa planteringsgropar medföra dessutom, om grunden ej är af desto lösare beskaffenhet, äfven en annan stor fara, nemligen att vatten blir stående i dem och håller jorden derstädes kall och sur. Om så inträffar och bot ej kan träffas i tid, blir sjukdom och för tidig död den oundvikliga följd.

Men, äfven om man frånser alla de faror, som plantering i djupa gropar kan medföra, är det för en rask och normal utveckling af det unga trädet städse fördelaktigast, att planteringen sker grundt, ty ju djupare rötterna tvingas ned under jordytan desto fattigare är det jordlager, hvaraf de komma att omgifvas, på växtnäringsämnen i sådant tillstånd, att de

kunna tillgodogöras af rötterna, af det naturliga skälet, att luftens tillträde är ett nödvändigt vilkor för näringsämnenas försättande i löslig form. Enligt en af vår samtids förnämsta författare på detta område*, har det också blifvit af erfarenheten bestyrkt, att ju mindre djupt rötterna nedtränga i jorden, desto kraftigare utvecklar sig trädet, desto förr inträder dess förmåga att bära frukt och desto fullkomligare blir frukten utbildad såväl till storlek och färg som beträffande arom och sockerhalt.

Man handlar följaktligen oklokt, när man genom användande af djupa planteringsgropar söker locka trädens rötter på djupet, i stället för att på allt vis underlätta deras utbredning i den del af matjordslagret, som befinner sig i närmare beröring med luften och der både mineraliska och organiska växtnäringsämnen i tjenligt tillstånd finnas samlade i största mängd. Det är därför, när planteringsgropar begagnas, i allmänhet bäst att ej taga till dem djupare än det omgivande matjordslagret. Är marken derunder af godartad beskaffenhet, tränga rötterna i alla fall ned deri så länge som de kunna hafva någon fördel deraf.

Äfven till ett annat förbiseende gör man sig ofta skyldig vid plantering af träd, nemligen att ej taga vederbörlig hänsyn till den sjunkning, för hvilken trädet oundvikligen måste blifva utsatt i följd af planteringsjordens sättning under tiden närmast efter planteringen. En försummelse i detta afseende har nemligen, när trädet planterats i grop, till följd, att genom sättningen en försänkning af marken uppstår närmast omkring det samma; och när denna sedermera blir utjemnad medelst jord från marken deromkring, kommer stammen att blifva betäckt högre upp än man från början beräknat, hvilket i viss mån äfven är egnadt att inverka hämmande på trädets sunda och normala utveckling.

Med detta är det emellertid ej meningen att uttala en förkastelse om öfver allt användande af gropar vid plantering af fruktträd, ty under vissa förhållanden går det mycket bra för sig att använda sådana, nemligen på en terräng, der matjorden är mycket djup, grunden fullständigt torrlagd till vid pass 1,25 meters djup och läget skyddadt och varmt, såsom fallet är mångestädes i gamla omsorgsfullt anlagda och väl underhållna trädgårdar, men det är tyvärr ej alltid som trädplanterare äro i tillfälle att arbeta under så gynsamma förhållanden, åtminstone när det gäller att utföra planteringar i nyanlagda trädgårdar.

Alla här ofvan påpekade faror och olägenheter, som så lätt medfölja plantering i gropar, när den verkställes slentrianmessigt utan afseende

* *Gaucher*, Handbuch der Obstkultur.

på vexlande naturförhållanden, kunna emellertid i de flesta fall fullständigt undvikas, om man i stället begagnar sig af det planteringssätt, som under vissa förhållanden är det enda, hvaraf man med någon utsigt till framgång kan begagna sig, såsom när matjordslagret är af helt obetydligt djup, eller grunden är fuktig och kall, nemligen att, utan föregående gropgräfning, vid planteringen ställa trädet helt och hållet ofvanpå marken och derefter upplägga jord öfver rötterna till en s. k. kupa, — ett planteringssätt, som är i högsta grad enkelt och lätt att utföra. Oafsedt det tillskott af matjord, som dervid tillföres trädets rötter, sättas dessa i tillfälle att, utan påstötande af något hinder, grenna ut sig i de riktningar, som falla sig för dem naturligast, samt breda ut sig i det omkring kupan befintliga matjordslagret i närheten af jordytan. Vid sådant förhållande förefinnes intet behof för rötterna att onödigtvis tränga ned på djupet, och de förderfliga inflytelserna af ogynnsamma terrängförhållanden kunna sålunda utan svårighet undvikas.

Såsom redan är antydt, är detta sätt att plantera fruktträd under vissa förhållanden det enda, som kan leda till en lycklig utgång; i vissa fall är det afgjort det säkraste, och alltid är det betryggande, om det tillämpas rätt, äfven när terrängförhållandena äro af sådan beskaffenhet att lika god framgång kan påräknas vid begagnandet af andra metoder, och därför synes man hafva allt skäl att till hvar och en, som önskar plantera fruktträd och ej är fullt förtrogen med den terräng, hvaröfver han förfogar, d. v. s. ej genom egen erfarenhet hunnit förvissa sig om, att andra planteringssätt kunna användas med lika stor framgång, lemna det rådet, att plantera på det här ofvan förordade sättet, såsom varande det, som, oberoende af skiljaktiga terrängförhållanden, säkrast leder till målet. Och till hvar och en, som i denna sak står tveksam eller känner sig tviflande, riktas den uppmaningen att, när han planterar några träd på vanligt vis i gropar, samtidigt äfven göra försök med att sätta ett eller annat träd ofvan jord i kupa, då det säkerligen i de flesta fall ej skall töfva länge, förrän saken kommer att tala för sig sjelf till förmån för det sistnämnda planteringssättet.

Hvad som nu blifvit anfördt rörande fruktträd gäller naturligtvis äfven för andra träd, ty deras livsvilkor äro ju desamma, men som parkträden i allmänhet äro hårdigare, kunna de lättare än fruktträden hålla sig uppe under mindre gynnsamma förhållanden. Erfarenheten har emellertid, äfven beträffande sådana träd, lemnat tydliga bevis på fördelarna af att plantera på det sätt, som här ofvan blifvit förordadt beträffande fruktträd.

Sjelfva *planteringsarbetet* utföres på följande sätt. Sedan platsen blifvit bestämd, omgräfvjes jorden på en yta med 2—3 meters genomskärningslinie till matjordens fulla djup, om läget är torrt, eljest helt grundt. När planteringen skall verkställas på våren, bör erforderlig jord till kuporna framföras redan under föregående höst eller vinter, eller ock, om den skall tagas från den närmast omgifvande marken, i god tid uppskottas i högar invid planteringsplatserna, så att den kommer i tillfälle att under vintern blifva fullständigt genomfrusen. Jorden blir derigenom lucker och fin till tiden för planteringen, under det jord, som först då uppgräfvjes och framföres till planteringsplatsen, förblir sur och klibbig och i följd deraf otjenlig att använda till den närmaste betäckningen af trädets rötter.

Äro förhållandena beträffande läge och grund mycket gynsamma, kan man, för att komma i tillfälle att något litet minska på den blifvande kupans höjd, göra en obetydlig försänkning (10—20 cm.), der trädet skall stå, men i annat fall beräknar man att ställa trädet helt och hållet ofvanpå marken. Omedelbart före planteringen nedslås ett stadigt stöd på planteringsplatsen och jorden derstädes formas något kullrig,

på det rötterna redan från början skola komma i den för dem naturligaste ställningen, som åskådliggöres af ofvanstående bild (fig. 1). Denna bild framställer en normalt utvecklad rot af ett ungt fruktträd, sådan den ser ut vid planteringsstillfället, när den är sådan, den bör vara. Derefter befrias trädets rötter från alla skadade delar, ett arbete som bör utföras med hjälp af en hvass knif och på sådant sätt, att de sårytor, som dervid uppstå, efter planteringen komma att ligga vända nedåt (fig. 1, I). Vid denna rotbeskärning bör man gå så skonsamt som möjligt tillväga, så att endast det, som är oundgängligen nödvändigt för att roten skall blifva befriad från alla sargade eller sjuka delar, bortskäres, ty det är just de finaste rotgrenarne (fig. 1, G), som utgöra växternas näringsskaffare, och i ju större

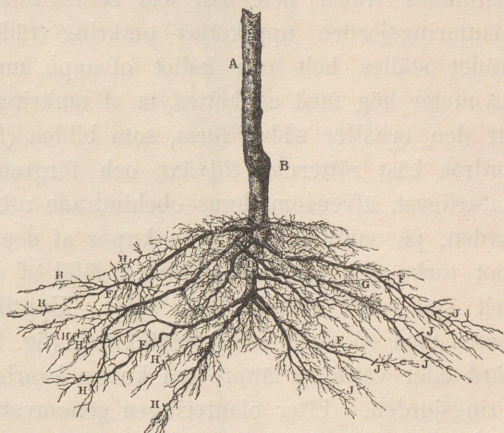

Fig. 1.

A stammen, B förädlingsstället, C rothalsen, D, E, F, G roten med sina förgreningar, H streck, som beteckna, huru roten *icke* bör beskäras, I streck, som utvisar den riktning, hvori alla snitt skola göras vid rotens beskärning.

mängd sådana finnas kvar, när trädet planteras, desto lättare har detta att hämta nya krafter, och desto förr lyckas det återställa sina stympade rötter och omdana dem efter de nya förhållanden, hvaruti de kommit. Hafva rötterna varit något utsatta för lufttorka, öfverspritas de med vatten. Trädet ställes nu på sin plats, rötterna bredas ut åt alla sidor, så att de komma i sitt rätta läge, lös och fin jord påfyller, litet i sender, och fördelas omsorgsfullt i hela rotmassan mellan de fina rötterna samt tillpackas väl, hvilket allt bör utföras med händerna utan tillhjälp af något redskap och med iakttagande af den yttersta noggrannhet och varsamhet. Derpå fastbindes trädet helt löst vid stödet medelst videkvistar eller bast, och planteringsjorden uppskottas omkring trädet till en s. k. kupa, som, när trädet ställes helt och hållet ofvanpå marken, bör läggas upp omkring 0.5 meter hög med en bottenyta af omkring 3 meter i genomskärning, så att den erhåller sådan form, som bilden (fig. 2) utvisar. Derigenom befordras bäst rötternas tillväxt och förgrening på sätt, som är för dem naturligast, äfvensom deras obehindrade utbredning i den omgivande matjorden, på samma gång som kupor af denna form äro lättare att skydda mot torka och sönderströmning i följd af slagregn, än sådana, som göras helt små med tvärslyttande sidor. Upptill bör kupan närmast stammen förses med en skålformig försänkning (fig. 2, C), på det vattnet vid nederbörd eller vattning lättare må kunna kvarhållas och tillgodogöras af planteringsjorden. Efter planteringen genomvattnas kupan grundligt och täckes med något lämpligt ämne, på det fuktigheten må bibehållas så länge som möjligt. Dertill kan användas omvänd grästorf, brunnen gödsel, gammal halm o. d. Skulle, oaktadt dylikt skydd, jorden i kupan till följe af ihållande torr väderlek blifva i behof deraf, upprepas vattningen lika grundligt, som den första gången. Efter den första sommaren är täckning af kuporna ej vidare erforderlig.

Hvad nu *årstiden* för planteringen beträffar, så anses i allmänhet våren vara för våra förhållanden den lämpligaste härtill, och de flesta planteringar utföras också i sjelfva verket under denna årstid. Men äfven om hösten kunna träd med fördel planteras, blott vissa försigtighetsmått iakttagas.

Det är ju gifvet, att ett träd, som skall undergå en så våldsam behandling som att tagas upp från den plats, der det en längre tid varit växande och hunnit blifva väl rotfästadt för att flyttas till annan plats, lider minsta skada, om detta sker vid den tidpunkt, då lifsverksamheten hos detsamma är mest nedsatt, d. v. s. under hösten från den tid, då löf-fällningen begynner, och naturligast torde väl därför vara, att denna års-

tid väljes för planteringen, såvida ej frost eller nederbörd lägga hinder i vägen därför. Ett träd, som blifvit planteradt under hösten och kommit i tillfälle att påbörja ombildningen af sina rötter, innan den skarpaste vintern inträder, står, när våren kommer och med den nytt lif ingjutes i naturen, redo att åter upptaga detta viktiga arbete långt förr än jorden hunnit komma i det skick, att några planteringsarbeten ens kunna på-

täckas, och det ligger i sakens natur, att ett sådant träd under den första sommaren, som alltid är en kritisk tid för ett nyplanteradt träd, skall hinna uppnå en vida kraftigare utveckling än ett träd, som planterats samma vår, sedan dess genom vårsolen en gång återuppväckta livsverksamhet blifvit på ett våldsamt sätt afbruten. Men som våra höstar merendels äro regniga och marken i följd deraf lätt blir för sur och stundom mycket tidig frost inträffar, så kan plantering ofta nog ej lämpligen utföras under denna årstid, om

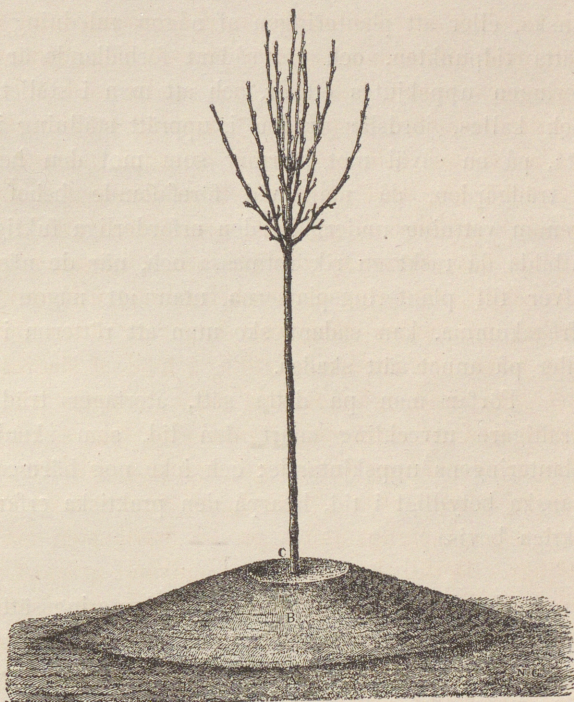

Fig. 2.

man icke på förhand försäkrat sig om ett tillräckligt stort förråd af matjord i så torrt tillstånd, att den kan användas vid planteringen, och dessutom genom betäckning af marken skyddat jorden å planteringsplatserna mot att tillfrysa.

Hösten kan därför, när det endast är fråga om att plantera ett fåtal träd, då ju inga svårigheter böra möta att få ofvanstående vilkor uppfyllda, med allt skäl förordas såsom en mycket lämplig årstid, men gäller det mera omfattande planteringar, torde våren i allmänhet vara att föredraga. Planteringen bör då verkställas så tidigt som möjligt

d. v. s. så snart kälen gått ur marken, och jorden hunnit upptorka så pass, att tillräckligt med fin jord kan erhållas till den närmaste betäckningen af rötterna. Om då träden ej äro för mycket utslagna, hvilket lätt händer, när de anskaffas vid denna årstid, i synnerhet om de komma från någon varmare belägen trädskola, och om rötterna äro friska och rikt utvecklade, äro utsigterna nog goda, att planteringen skall lyckas. Men det är ej ovanligt, att i båda dessa hänseenden mycket finnes öfrigt att önska, eller att planteringen af någon anledning blifvit fördröjd öfver den rätta tidpunkten, och vid sådant förhållande är det vida bättre att planteringen uppskjutes ett år, och att man i stället skolar ut eller, som det ock kallas, jordslår träden i upprätt ställning i rader så tätt, de kunna stå, på en såväl mot stormar som mot den hetaste solen skyddad plats i trädgården, då man vid förefallande behof utan stort besvär kan genom vattning underhålla den erforderliga fuktigheten i marken. Träden utbilda då raskt en rik rotmassa och, när de nästföljande vår skola flyttas öfver till planteringsplatserna, utan att någon längre transport behöfver ifrågakomma, kan sådant ske utan att rötterna i nämnvärd grad stympas eller på annat sätt skadas.

Förfar man på detta sätt, återtager trädet genom en raskare och kraftigare utveckling snart den tid, som skenbart gått förlorad genom planterings uppskjutande; och icke nog härmed, man kan t. o. m. vinna ganska betydligt i tid, hvarpå den praktiska erfarenheten har lemnat ojäfaktiga bevis.

Mot det här ofvan förordade planteringssättet kommer antagligen att göras den anmärkningen, att, då man är hänvisad till att plantera sina fruktträd i köksträdgården, dessa inkräkta för mycket på trädgårdslanden. Härpå svaras endast, att det är vida fördelaktigare att hafva ett mindre antal friska och kraftiga träd, som redan vid tidig ålder väl betala sin plats, än en mängd svaga sjuklingar, som aldrig blifva i stånd att lemna fullt tillfredsställande skördar.